

Prikaz knjige

Autor: Adolf Dragičević
Akademik
Institucija: HAZU Zagreb
Naslov: Svjetski izazov Hrvatskoj
Podnaslov: Četiri velike izgubljene bitke
dovoljne da se izgubi rat za opstanak
Godina izdanja: 2005.
Izdavač: Razlog d.o.o., Zagreb
Broj stranica: 628 stranica
Uvez: tvrdi
Jezik: Hrvatski
ISBN: 9536985063
Kontakt s autorom: Hrvatska akademija znanosti i
umjetnosti (HAZU), Zagreb

Početakom proljeća 2005. godine u izdanju zagrebačkog «Razloga d.o.o.» izašla je knjiga akademika Adolfa Dragičevića pod naslovom «Svjetski izazov Hrvatskoj». Osim Prologa i Epiloga i poveće bibliografije, knjiga sadrži 5 velikih poglavlja u kojima izlaže rezultate svojih znanstvenih promišljanja po temama:

1. Svijet rada i svijet znanstvenog komuniciranja
2. Oslobođenje radničke klase i oslobođenje rada
3. Zastarjeli socijalistički birokratski kolektivizam
4. Zajedništvo globalno ujedinjenog čovječanstva
5. Hrvatsko zaostajanje za svjetskim razvojem.

Svako od ovih poglavlja ima po 10 podpoglavlja.

Sveukupni opseg teksta iznosi 626 stranica normalnog formata.

Autor je zaokupljen znanstvenim promišljanjem društvene zbilje na prijelazu iz agrarnog i industrijskog svijeta koji je utemeljen na elektro-mehaničkoj, tehničko-tehnološkoj osnovi u posve novi postindustrijski, informacionalistički svijet koji se temelji na informacijama i znanstvenom komuniciranju. U svjetlu materijalističkog svjetonazora, uz holističko-ekologistički pristup i uporabu suvremenog znanstvenog instrumentarija, autor prodire u dubinu i veliku širinu društvene zbilje i stvara svoju znanstvenu viziju

J. Deželjin: Adolf Dragičević: Svjetski izazov Hrvatskoj
Zbornik rad. - Sveuč. u Rij., Ekon. fak., God. 23. Sv. 1 (2005), str. 183-191

budućeg svijeta. Taj budući svijet kako ga on vidi, nije nešto što se jednostavno nastavlja na dosadašnje, već posve novo. To novo, Dragičević naziva postmoderno za razliku od ranijeg agroindustrijskog društva kojeg krsti modernim.

U tom znanstveno-teorijskom i metodološkom sklopu autor istražuje, promišlja i prosuđuje, dosadašnja kretanja u hrvatskom društvu i znanstveno predviđa budućnost toga društva uključivo i uvjete, putove i načine njegova uključivanja u svjetsko postmoderno globalno društvo.

Već u *Prologu* Dragičević otkriva i ukazuje na četiri velike izgubljene bitke u Hrvatskoj, što tu zemlju stavlja u izuzetno težak položaj u prevladavanju starog i uključivanju u novi svijet koji se izgrađuje i u koje su najrazvijenije zemlje svijeta već ukoračile.

U *Prvom poglavlju* autor obrađuje svijet rada i svijet znanstvenog komuniciranja. Ukazuje na doba znanstvenih revolucija, visoke informatičke tehnologije i onog što je time prethodilo i u predvorje novoga svijeta dovelo tijekom povijesti od roba do robota, pa sve do virtualne stvarnosti nove civilizacije.

Drugo poglavlje, koje se odnosi na oslobođenje radničke klase i oslobođenje rada, autor posvećuje otuđenju i razotuđenju rada. Svoje promišljanje utemeljuje na Marksovom shvaćanju oslobođenja rada. Podvrgava kritici osporavanje i ignoriranje prakse razotuđenja uključivo i neokantovsko prekrajanje marksističke teorije. Upućuje oštre zamjerke destrukcijama političke ekonomije, ukazuje na društvene posljedice informatičke revolucije i upozorava na zbrku oko poimanja kolektivism, socijalizma i svjetskog komunizma.

Treće poglavlje sadrži dokaze o zastarjelosti socijalističkog birokratskog kolektivism na Istoku i Zapadu. Ukazuje na osnovne suprotnosti birokratskog socijalističkog društva, govori o tradicionalnom vlasništvu sa aspekta postmodernosti i relativizirano značenje vlasništva kao odnosa i oblika u novije doba. Promišlja o opravdanosti nacionalnih ekonomija, o sumraku birokratskog kolektivism i mogućnosti otklanjanja vladavine birokracije koja drma u dobrom dijelu svijeta i u Hrvatskoj.

Četvrto poglavlje autor posvećuje zajedništvu globalnog ujedinjenog čovječanstva. Pruža viziju novog društva i razvitka mikroelektronske, robotičke i ine revolucije, globalizacije i sveukupne prakse koja vodi razotuđenju, odnosno mijenjanju načina proizvodnje što ujedno označuje ekonomsku i socijalnu revoluciju te otkriva praskozorje slobodne individualnosti što vodi u postmoderno zajedništvo. U tom kontekstu autor promišlja i o bazi i nadograđuje Europske unije

U *petom poglavlju* Dragičević piše o hrvatskom zaostajanju za svjetskim razvojem. Prosuđuje da Hrvatska zaostaje za pola stoljeća za razvijenim svijetom, pokušavajući prodrijeti u uzroke toga stanja. Pa, u svezi s tim raspravlja o odnosima partije i inteligencije, o menadžmentu, o birokraciji, o pretvorbi, tajkunizaciji, o

J. Deželjin: Adolf Dragičević: Svjetski izazov Hrvatskoj
Zbornik rad. - Sveuč. u Rij., Ekon. fak., God. 23. Sv. 1 (2005), str. 183-191

samoupravljanju, o reformi obrazovanja, o višestranačju, o nužnim promjenama u Hrvatskoj kao o temeljima sutrašnje Hrvatske. Završava izlaganjem bitne sadržine strategije ekonomskog razvoja Hrvatske, u uvjetima ubrzanog nastupanja novog informacijskog društva i nužnosti Hrvatske da se oslobodi iz *agrarno-industrijskog* društva modernoga svijeta i uključi u informacijsko društvo, u postmoderan svijet.

U *Epilogu* autor u svom promišljanju i izlaganju posebnu pozornost pridaje znanosti, obrazovanju i sistemskom znanju kao bitnim čimbenicima prevladavanja starog i ulaska u novo, informacionalističko društvo kojeg on naziva postmodernim.

U nastavku izlaganja opširnije se govori o knjizi, ali opet u najsazetijem obliku, ističući samo ono što se čini najbitnije, jer raspoloživi prostor ne dopušta opširnije predočavanje znanstvene i edukativne vrijednosti ove knjige.

Četiri izgubljene glavne bitke Dragičević locira u područje gospodarstva i radništva, posebice glede njegove emancipacije te znanosti, znanja i demokracije.

Prvu veliku izgubljenu bitku autor smatra onu koja se odnosi na gospodarstvo, proglasivši sve što je naslijeđeno od socijalizma štetnim i čega se treba što prije riješiti. Najveće zlo dogodilo se procesom pretvorbe i privatizacije za koju je vezana najveća pljačka stoljeća. Gotovo preko noći opustošena i ogoljena privreda te za male novce prodana, gotovo u bescijenje. Hrvatska poduzeća, među kojima se nemali broj mogao ubrojiti u transnacionalna i relativno dobro umrežena u međunarodnu razmjenu. Ona su došla u ruke primitivnim tajkunskim došljacima, politički podobnim, ali nesposobnim da njima upravljaju. Izvozno orijentirana privreda začas je bila pretvorena u uvoznu. Poduzeća zaredom propadaju, a stvara se velika vojska nezaposlenih. Nelikvidnost i nesolventnost zahvatila je zemlju u cjelini. Nedopustivo veliki postotak zaposlenih primao je plaću sa zakašnjenjem od 6 pa do 18 i više mjeseci. Uvoz biva stimuliran kreditima i precijenjenom kunom, a valutna stabilnost podržavana je inozemnim zaduživanjem. Pogrešno je koncipiran i stabilizacijski program.

Zaboravilo se da stabilizacijski program može biti uspješan samo jednovremenim promjenama u svim bitnim sferama djelovanja i življenja a posebno odgovarajućim prestrukturiranjem u skladu sa zahtjevima vremena i svjetskog okruženja, a ne samo putem utjecaja na formiranje cijena i kretanja tečaja domaće valute, već prestrukturiranjem u korist proizvodnje za izvoz. Time je trebala biti podređena i monetarna i fiskalna politika. Ukratko: umjesto orijentacije na postmoderno restrukturiranje tehnološkim revolucioniranjem prema razvijenom okruženju prevladavanjem naslijeđenog koje je zastarjelo. Dolazilo je do rušenja starog, ali bez pravog cilja i svrhe. Uništeni su tako mnogi glavni vodeći proizvodni centri i zemlja ostaje tako i bez velikih, izvozno orijentiranih za to osposobljenih centara i pored svih ratom razorenih. Već u početku bitno se smanjio uvoz reprodukcijskog materijala u korist robe široke potrošnje.

J. Deželjin: Adolf Dragičević: Svjetski izazov Hrvatskoj
Zbornik rad. - Sveuč. u Rij., Ekon. fak., God. 23. Sv. 1 (2005), str. 183-191

Druga velika izgubljena bitka koja je *pogodila radništvo* očitovala se u gotovo nestajanju proizvođačke radničke klase. Polovica proizvođača, piše Dragičević, izbačena je na ulicu, a druga polovica djeluje za nisku plaću, počinje cvjetati rad na crno. Tajkunskim privatiziranjem nestalo je i radničko samoupravljanje s kojim je započelo oslobođenje radničke klase kao povijesne pretpostavke za oslobađanje rada i njegove transformacije u slobodnu čovjekovu samodjelatnost. Umjesto da se samoupravljanje oslobodi zapaženih slabosti, između ostalog i napuštanje priprema odluka kvalificiranim stručnjacima te iste klase, ono je prepušteno nedoraslim tajkunskim poslodavcima i surovom komandnom upravljanju.

Treća velika izgubljena bitka dogodila se, prema Dragičeviću, u *području hrvatske znanosti*. Razvoj te djelatnosti najprije je pogođen destruktivnim birokratskim tajkunskim nasrtajem na razne oblike znanstvenoistraživačke djelatnosti unutar većih i najvećih poduzeća kao na dobar dio samostalnih znanstvenih i konzultantskih institucija. Tome su donekle kumovali i neki znanstvenici i profesori povlađujući političkoj kasti i po njoj podređenom menadžmentu. Dok se u razvijenom svijetu znanost oslobađala specijalističkih okova i kartuzijansko-mehanicističke paradigme, prihvaćajući razvoj nove systemske znanosti i holističko-ekološke pristupe, znanost u Hrvatskoj, osim časnih izuzetaka, ostaje zakovana u starim preživjelim specijalizacijama i pristupima, onespobijena za prihvaćanje i razvijanje postmoderne znanosti i njezine sustavnosti. Hrvatska tako oskudijeva u znanstvenim i tehnološkim poslovima u kojima bi se objedinjavale i međusobno oplemenjivale prirodne, tehničke, biološke, društvene i humanističke znanosti i postizao nivo kvalitete znanstvenih spoznaja i osposobljavali znanstvenike koji bi posjedovali sva teorijska znanja umrežena u novim oblicima znanstvenih istraživanja i posjedovali bi veću moć mijenjanja u svim djelatnostima i života u društvu. Otuda i nužnost prihvaćanja holističko-ekološke paradigme i sustavnog obrazovanja mladih u svijetu koji izrasta na informacijskim i znanstvenim komunikacijama. Obrazovanje mora biti zasnovano na spoznajama nadolazeće budućnosti i učenjem od budućnosti koja je u postmodernom svijetu već počela.

Zaostalost hrvatske znanosti Adolf Dragičević vidi i u jako raširenom samouvjerenju da je za njezin narod sada najvažnije «društvo znanja» kao da se prošla društva nisu temeljila na znanju, a da se pri tom ne misli kakvo znanje, kojeg sadržaja, kako ga stvarati, kako promišljati znanjem, kako pomoću njega razrješavati probleme u životu i kako obogaćivati društvo i narod novim vrijednostima. Danas je vrlo aktualno pronalaženje i korištenje oblika prikupljanja, skladištenja, korištenja postmodernog znanja koje se kompjutorizacijom i internetizacijom sve brže povećava i širi i objektivno postaje dostupno svima. Znanje već i danas počinje stizati bežičnim online povezivanjem. Ključ problema postaje povezivanje tehnologije i znanja, što nazivam sintagmom – znanstvena komunikacija. Od sposobnosti i brzine znanstvenog komuniciranja zavisi ishod svakog stvaralačkog djelovanja. Biti kreativan, danas znači biti brži od drugih.

J. Deželjin: Adolf Dragičević: Svjetski izazov Hrvatskoj
Zbornik rad. - Sveuč. u Rij., Ekon. fak., God. 23. Sv. 1 (2005), str. 183-191

Hrvatska zbilja bila je do sredine 80-ih došla do u predvorje postmoderno razvijenih naroda. Rat, ratna razaranja, a posebice posljedice nakaradne pretvorbe i privatizacije još su ju više udaljile od postmodernog društva, koje se u međuvremenu, ubrzano izgrađivalo. Hrvatska se našla u situaciji zastarjelog znanja i nedovoljne osposobljenosti mladih za suštinu znanstvenog komuniciranja u svijetu umrežene nove tehnologije, molekularne genetike i dominantne uloge mozga. Zasada, iako rijetki izuzeci, ipak predstavljaju svjetlo na kraju neosvijetljenog tunela.

Dragičević upozorava na visoku *nacionalnu birokraciju* koja još uvijek ne stagnira svojom brojnošću, već raste neposredno s rastom neznanja. Nju ne zanima revolucioniranje znanosti, budućnosti ni stremljenja promjenama. Za nju se budućnost već dogodila u visokim plaćama i mirovinama koje za 10-ak i više puta nadmašuju plaće većine zaposlenih, odnosno većine umirovljenika. Svaka ozbiljnija i radikalnija promjena ugrozila bi stečene privilegije političke elite.

Četvrta velika izgubljena bitka odnosi se na *područje demokracije*. Jedva da se promišlja o decentralizaciji, debirokratizaciji, odnosno dekoncentraciji ovlaštenja obveza i odgovornosti i regionalizaciji. Zaboravlja se da bez takve promjene nema prave demokracije, da su regionalizacija i mrežna organizacija osamostaljenih oblika samouprave, ukidanje povlastica, oslobađanje svakog pojedinca i prihvaćanje informacionalističkog doba bitna pretpostavka postmoderne emancipacije čovjeka i društvene zajednice. A Dragičević upozorava na razornu moć političke, ali i izvanpolitičke *korupcije*, iza koje nerijetko stoje i prakticiranja koja su omogućila i odsustvo moći pravosudnih organa da je suzbiju i osiguraju funkcioniranje pravne države, bez čega nema demokracije. Autor nalazi da iza toga stoji i zastarjelost pravnog znanja i njegovo zaostajanje za postmoderno doba. Autoru ne izmiču ni promišljanja o stupnju socijalne osjetljivosti koja podgriza demokraciju tim prije što uključuje u sebi i neravnopravnost među pojedinim slojevima društva.

Bez obzira na izložene slabosti, ne može se reći da u Hrvatskoj nema znanja, da nema znanstvenika koji bi mogli privući razvoj k novom, ali još nisu stvoreni uvjeti pa stoga ni ona kritična masa koja bi mogla preokrenuti razvoj u željenom smislu i pravcu. A bez toga i dalje će Hrvatska gubiti najdragocjeniji ljudski potencijal. Ne može se biti ravnodušnim prema činjenici da preko 10.000 visokoobrazovanih ljudi napušta zemlju svake godine, da 2/3 anketiranih studenata u sva četiri sveučilišta u Hrvatskoj namjerava napustiti zemlju, čim steknu diplomu.

Dragičevićeva knjiga prepuna je dragocjenog sadržaja. On duboko prodire i svestrano promišlja budućnost i upravo u taj misaoni i spoznajni sklop stavlja Hrvatsku prosuđujući o njezinom mjestu i ulozi. Istovremeno, on ukazuje na putove, načine i sredstva koja bi joj omogućila da se oslobodi svog zaostajanja. Ne postigne li to, ona će sve više nazadovati s opasnošću da nestane kao značajniji međunarodni subjekt, jer novo nije prosti nastavak na staro već posve novo. Novo gazi pred sobom sve što pripada starom agrarizmu i industrijalizmu, izgrađujući novo, informacionalističko

J. Deželjin: Adolf Dragičević: Svjetski izazov Hrvatskoj
Zbornik rad. - Sveuč. u Rij., Ekon. fak., God. 23. Sv. 1 (2005), str. 183-191

društvo, utemeljeno na visokoj mikroelektronskoj, biološkoj, genetičkoj, robotičkoj, fuzijskoj pa sve do nanotehnologije, na stalno dostupnoj informaciji i znanstvenoj komunikaciji. Ali sve ono što je postignuto ne miruje, već se ubrzo mijenja permanentnim revolucioniranjem i sistemskim razvijanjem.

A Dragičević smiono i vrlo argumentirano govori o Marksovom učenju kao znanosti, utemeljenoj na komunizmu kao viziji i procesu oslobođenja radničke klase, a potom oslobođenja rada, razvijanjem slobodne i samostalne ličnosti, uvjetovane stalnim razvojem tehničko-tehnološke znanstvene osnove znanost znanja i drugih činitelja proizvodne snage društva, a time i primjerenog načina proizvodnje te proizvodnih i drugih odnosa i učinaka i svega onog blata koje su na Marksovo učenje nabacali njegovi nepomirljivi protivnici, ali i njegovi učenici. Vlastito viđenje kretanja prema istinskom komunizmu, Dragičević utemeljuje na znanstveno-tehničkim dostignućima u obliku kiberkomunizma.

U nekadašnjim vremenima, ekonomija se temeljila na tri činitelja: zemlji, radu i kapitalu. Na tome su mogla preživjeti neka društva i u trajnom zaostajanju. No, u doba permanentnog revolucioniranja i globalizacije to više nije moguće. Svaki dio svijeta mora biti uključen u proces informacionalističkog revolucioniranja i razvoja da bi opstao i postao priznati član međunarodne globalizacije i Europske unije. On opetovano naglašava da je započeta univerzalna globalizacija načina i odnosa proizvodnje materijalnog i socijalnog, političkog i duhovnog života, da će se upravo iz tog i uključivanjem u to moći sačuvati vlastiti identitet svih naroda koji postanu globalni proizvođači postmodernog svjetskog proizvoda kao i svjetskog internetizacijskog komuniciranja. U vezi s tim Dragičević nalazi da je Hrvatskoj potrebna znanstveno-tehnološka i društvena revolucija, a zajedno s tim i odgovarajuće sustavne promjene. Naime, već na samom početku trećeg milenija pojavila se alternativa: ili se informatički i informacijski permanentno revolucionirati i sustavno evolucijski mijenjati ili beznadno stagnirati i razgrađivati, te osiromašenjem i zaostajanjem tragično odumirati i zauvijek nestati.

Već od 1991. informacionalističko društvo utemeljeno na informaciji i znanstvenoj komunikaciji zadobilo je još veći zamah. A upravo te godine započinje život osamostaljene države hrvatskog naroda. Umjesto da se Hrvatska, uza sve poteškoće, u kojima se našla, usmjeri svoj razvoj na rečeni kolosijek, njezina politička elita vraća je unazad u «divlji kapitalizam» kojeg je zapadni svijet davno nadživio napuštajući čak i neke bitne značajke modernog kapitalizma, umjesto da se orijentira na postmoderno društvo i da prihvati upravo aktualni svjetski informacionalistički prevrat kao svoj izazov, ona nazaduje. Dragičević i dalje ostaje na uvjerenju da će se hrvatski narod osloboditi svoje zaostajalosti i da će sam postati organizirana zajednica, aktivni graditelj globalnog kibernetičkog prostora i njegove virtualne stvarnosti. Autor je odlučan da hrvatski narod može to postići, ali samo uz uvjet da odlučno krene u vlastito revolucioniranje i sistemsko znanje svog etničkog, nacionalnog i ljudskog života, lomeći na tom putu sve prepreke koje nisu i neće biti

J. Deželjin: Adolf Dragičević: Svjetski izazov Hrvatskoj
Zbornik rad. - Sveuč. u Rij., Ekon. fak., God. 23. Sv. 1 (2005), str. 183-191

male ni lako otklonjive. Hrvatska mora prihvatiti permanentnu tehnološku revoluciju kao polaznu osnovu i kao jednu od bitnih uvjeta stvaranja temelja novog hrvatskog zajedništva; društvo digitalnih informacija i znanstvenog komuniciranja. Hrvatska više ne bi trebala oklijevati u decentralizaciji svog ustrojstva, ali i dekoncentraciji ovlaštenja, obveza i odgovornosti, ne samo za budući razvitak svojih dijelova - općina, gradova i županija - već i za razvitak zajedništva koje se zove hrvatsko društvo i Republika Hrvatska u njegovoj funkciji.

Autor upozorava da se ništa od progresivnog u rečenom smislu neće postići parcijalno i odvojeno ili djelomično. Naime, sama priroda novog informacijskog doba - doba je sustavnosti da se svi podsustavi i sve bitne komponente djelovanja i življenja u društvu kao sustavu moraju obavljati istovremeno, revolucijom i evolucijom kao dvaju međusobno komplementarnih i interaktivnih, znanstveno zasnovanih načina i oblika aktivnosti i odnosa. To, uostalom, i proizlazi iz sveukupnosti novog zajedništva koje se stvara iz totaliteta informacionističkog društva. Misli se na društvo koje djeluje i živi na i sa informatičkom tehnologijom, kompjutoriziranom proizvodnjom, digitalnom komunikacijom, holističkom obrazovanju, sistemskom (sustavnom) znanju, a nadalje znanosti, povijesti okrenutoj budućnosti.

S tog aspekta zanimljiv je Dragičevićev sud da je veliki promašaj u shvaćanju da stabilizacija i prosperitet gospodarstva ovisi o čvrstoj valuti i stabilnim cijenama. Zaboravlja se da u određenim prilikama stabilnost može značiti stagnaciju, a dinamična stabilnost-nestabilnost biti faktor, izraz i vrsta razvoja, da politika tečaja i cijena ne mogu biti sama sebi svrhom, već u funkciji ekonomskog razvoja, kvalitativnih promjena. Treba stalno imati na umu da proizvodnja uvijek ima primat i da njoj moraju biti podređene sve gospodarske i ine politike.

Za Hrvatsku je, piše Dragičević, sada glavno pitanje kako nadoknaditi izgubljeno, kako hrvatsko gospodarstvo transnacionalizirati formiranjem i stalnim unapređivanjem kritičnog broja i snage velikih izvoznih, informatiziranih poduzeća, prvenstveno u proizvodnji i plasmanu hrvatskih i svjetskih proizvoda. A zatim, dakako, i u financijskim, trgovačkim i osigurateljskim poslovima diljem svijeta. To se, pak, ne može postići bez aktivne uloge nacionalnih banaka kakvih Hrvatska sada nema jer ih je u bescijenje prodala strancima. A strance najmanje zanima hrvatska postindustrijska proizvodnja i poslovanje i razvoj hrvatskog gospodarstva. Njima je važno hrvatsko tržište za plasman svjetskih proizvoda domicilnih zemalja i što veće zarade, te rješavanje financijskih problema subjekata svojih zemalja.

Dragičević je odlučan u svom sudu da, bez velikih transnacionalnih hrvatskih poduzeća bogatih nacionalnih banaka, nema poželjnog napredovanja, a to će reći visokog ekonomskog rasta postmodernog privređivanja i ravnopravnog te uspješnog uključivanja u europske i svjetske globalizacijske procese. Bez toga neće biti ni pune zaposlenosti ni visokog životnog standarda građana ni bilo kojeg drugog napretka. A

J. Deželjin: Adolf Dragičević: Svjetski izazov Hrvatskoj
Zbornik rad. - Sveuč. u Rij., Ekon. fak., God. 23. Sv. 1 (2005), str. 183-191

bez svega toga, nema mogućnosti da Hrvatska postane uzornom zemljom 21. stoljeća.

Pogledom u široki povijesni, a posebice postmoderni svijet, Dragičević slaže pretpostavke za optimalno društveno revolucioniranje kojim će se krojiti sudbina i stalno unaprjeđivati novi gospodari svijeta: velika transnacionalna proizvodna poduzeća. Ona će i bitno utjecati na ekonomsku stvarnost. Dragičević na više mjesta u knjizi ističe emancipaciju čovjeka a to znači oslobađanje čovjeka od podložnosti drugom čovjeku, ali i od pritiska njegovih fizičkih potreba. A upravo ta je mogućnost u hrvatskoj teoriji u novije vrijeme potisnuta, ako ne i zaboravljena. Smetnulo se s uma da je čovjek najveće bogatstvo, važnije od države, klase, kaste, udruge i političke organizacije te od nacionalne, konfesionalne i rasne pripadnosti.

Proučavanje budućnosti, za što se Dragičević zalaže, neusporedivo je teže nego proučavanje prošlosti, teže je doći do istine. Potrebno je, veli on, više šireg i dubljeg znanja, ali i posve nov način promišljanja i pristupa predmetu istraživanja, kao i nov metodološki instrumentarij istraživanja i izlaganja rezultata. Otuda onda i potreba za svestranijim obrazovanjem i treninzima promišljanja znanjem te razvijanjem potreba za samoobrazovanjem za čitavog života.

Hrvatska, barem što se tiče onoga što se u praksi pokazuje, nema dovoljan broj znanstvenih istraživača sutrašnjice. Za upoznavanje novog svijeta, odnosno, života u kibernetičkom prostoru čovječanstva, potrebno je novo, tj. znanstveno znanje. Svijet, zemlje rada i kapitala odlazi, a rađa se svijet znanja, informiranja i komuniciranja.

Na kraju, u obliku određenog rezimea, s obzirom na promjene koje se događaju u svijetu, valja reći i sljedeće:

Prvo: da je novo znanje za novi svijet - svijet informacionalizma, da on ne izrasta iz starog svijeta koji umire, već dolazi *iza* njega, s posve drugačijom sadržinom i oblikom u informacionalističkom zajedništvu, sve će biti novo: znanost, ekonomija, politika, pravo, organizacija. Djelatnost, društvenost, individualnost, a drugo kompjutor, mobitel i Internet otvaraju vrata za sve stanovnike svijeta.

Drugo, prijelaz iz starog u novo nije prosto napuštanje, tranzicija, već parenteza i određeno međurazdoblje u kojem nestaje ono što je izraslo na radu i kapitalu, a buja novo što se odnosi na informiranje i komuniciranje. U tom međurazdoblju su dva sudara starog i novog. Može se dogoditi da se novo ne bude dovoljno brzo prepoznavalo, tim prije što je staro tvrdokorno, a mlado još nedovoljno ukorijenjeno.

Treće, posebno je važno praviti razliku totaliteta starog i novog svijeta. Primjerice, u doba i agrarizma i industrijalizma sve je u zbiljskom životu bilo razdvojeno, rascijepano, podijeljeno i oslabljeno: priroda, društvo, čovjek. Život se odvijao kroz borbu suprotnosti putem hijerarhijskih odnosa između malenih i obespravljenih, imućnih i siromašnih te između moći koja proizlazi iz posjedovanja i zanimanja.

J. Deželjin: Adolf Dragičević: Svjetski izazov Hrvatskoj
Zbornik rad. - Sveuč. u Rij., Ekon. fak., God. 23. Sv. 1 (2005), str. 183-191

Nasuprot tome, totalitet informacionalističkog je jedinstven, cjelovit sustav nerazdvojen međuovisan i međuuvjetovan i interaktivan. A upravo to zahtijeva i posve nove pristupe u promicanju novoga u odnosu na staro društvo i nove znanstvene paradigme, o čemu je već bilo riječi.

Četvrto, u međurazdoblju proučavanja i izgradnje novog svijeta, pristupa se odozgo prema dolje, a ne obrnuto kao u starom svijetu. Permanentno revolucioniranje i sustavno evolucijsko mijenjanje prirodni je oblik i trajni uvjet života i razvoja informacionalističkog zajedništva.

Peto, za opisani prevrat i zaokret potrebna je sustavna znanost, jedinstvena istraživačka aktivnost koja, proučavanjem umreženih polja i dijelova novog totaliteta čini divovski korak kojim znanost postaje predvodnička društvena djelatnost i pokretačka snaga ekonomskog i sveopćeg razvoja.

Šesto, sa stajališta postmodernosti, situaciju u Hrvatskoj otežava i to što je hrvatsko društvo deaktiviralo veliki dio kompetentnih i inače učinkovitih gospodarskih zamašnjaka -subjekata koji bi, po svom položaju i djelovanju, pravodobno bili upućeni i prisiljeni snagom svoje predmetnosti na permanentno i sustavno revolucioniranje i sistemsko evolucijsko mijenjanje društvene zbilje. U isto vrijeme, hrvatska 15-ogodišnja, stagnacija u odnosu na ekspanziju visokorazvijenih informacionalističkih zajednica popraćena je prekobrojnošću državnih dužnosnika, saborskih zastupnika, predstavničkih i izvršnih organa, gdje su se ukotvili dobro plaćeni, ali među njima i velik broj nekompetentnih osoba za nadolazeće vrijeme, koji jednostavno ne mogu biti predvodnici koji bi pokrenuli Hrvatsku na crti postmodernog razvoja.

Sedmo, u Hrvatskoj neće biti zamjetnog napretka bez radikalnih, revolucionarnih i evaluacijskih zahvata, usmjerenih na razvoj velikih izvozno orijentiranih transnacionalnih 10-ak do stotinjak hrvatskih svjetskih proizvoda informacionalističkih dobara, a takvog neće nema bez velikih izvoznih poduzeća i nacionalnih banaka koje će ih financijski pratiti.

Akademik Adolf Dragičević je ovim svojim djelom dao golem doprinos hrvatskoj društvenoj znanosti, stvorivši istodobno i temeljitu podlogu za promišljanje budućnosti hrvatskog društva i čovjeka i snažno misaono spoznajno oružje u rukama sadašnje i buduće znanstvene i političke aktivnosti odgovarajućih subjekata. To su potvrdili svi recenzenti i promotori ovog doista vrlo dragocjenog djela koje je posvećeno Hrvatskoj, vrlo izazovno za postojeće, a u mnogima i za nastupajuće generacije djelatnika.

Josip Deželjin, *profesor emeritus Sveučilišta u Rijeci*